

УДК 37.011.3-051

МИКОЛА ДУБІНКА

Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

ОРІЄНТАЦІЯ ВИКЛАДАЧА НА ПРОФЕСІЙНІ ЦІННОСТІ – ОСНОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Розглянуто теоретичні основи процесуальної сторони самовизначення викладача. Розкрито важливість ціннісно-значеннєвої детермінації особистості викладача як якісної характеристики процесу його самовизначення. Обґрунтовано, що орієнтація педагога на професійні цінності є важливим чинником його професійного самовизначення.

***Ключові слова:** особистість викладача, самовизначення, професійні цінності, ціннісні орієнтації та установки, ціннісно-значеннєва детермінація, ціннісно-змістовна система, Я-концепція, формування особистості.*

Постановка проблеми, її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Рівень особистості – це рівень ціннісно-значеннєвої детермінації, рівень існування у світі існуючих цінностей. При цьому існування в суспільстві є не що інше як представлення, виявлення, реалізація себе, власних потенційних можливостей через особистісні характеристики. Викладач, вступаючи в широке коло взаємодій, формує, спираючись на існуючі в суспільстві ціннісні орієнтації, власну позицію. Прийняття існуючих цінностей та дотримання їх сприяє формуванню самоцінності їх для особистості, визначаючи в майбутньому головні характеристики фахівця, його основу (стрижень), багатогранність духовного світу, різнобічність власне особистості. Таким чином, виокремлення цінностей є визначенням особистістю самої себе.

При цьому важливим для викладача є формування моделі взаємодії зі студентами, оцінка роботи з моральної, змістовної та інших сторін. У пошуках значущості діяльності, ролі і місця викладача у найбільш загальній формі виявляється ціннісно-змістовна природа самовизначення людини. Саме цим і окреслюється актуальність зазначеної проблеми.

Потреба в реалізації визначених життєвих планів змодельовує певний тип (форму) рольової поведінки особистості викладача. Закони ж суспільного існування вносять свої корективи в таку діяльність. У результаті цього відбувається процес формування особистості, становлення людського «Я».

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. У цілому ж теоретична концепція технології самовизначення ґрунтується на досягненнях педагогічних концепцій організації суб'єктної активності особи в процесі виховання, навчання і соціалізації (Т.Ф. Алексєєнко, О.І. Барішева, В.Є. Кавецький, О.В. Капустіна, І.С. Кон,

М.І. Мельникова, А.В. Мудрик, А.І. Півнів, Ю.М. Орлов, Т.А. Осипова, М.І. Рожков, Г.С. Селевко та ін.).

Аналіз науково-методичної літератури (Т.А. Араканцева, Г.П. Ніков, М.Р. Парамонов, Н.С. Пряжников, В.Ф. Сафін, Т.В. Снегирьова, О.П. Щотка, Б.А. Щербатюк та ін.) свідчить, що першочерговими є завдання, які пов'язані з ефективним самовизначенням людини в різних видах життєдіяльності.

Звідси, **метою** статті є дослідження процесуальної сторони самовизначення викладача, яке неможливе без вияву еталонної основи цього процесу – орієнтації педагога на професійні цінності, що, власне, визначає якісні відмінності процесу самовизначення особистості.

Виклад основного матеріалу. Ціннісні орієнтації особистості займають особливе місце у психолого-педагогічних дослідженнях, де особистість розглядається як активний учасник групи. Це в однаковій мірі стосується як робіт вітчизняних учених (Б.Г. Ананьєв, М.Н. Корнєв, С.Д. Максименко, В.М. Мясищев, Б.Д. Паригін), так і зарубіжних (Г. Мід, Т. Парсонс, Т. Сарбін). У більшості зазначених робіт поняття самовизначення особистості здебільшого розглядається як процес активного визначення людиною свого місця в системі суспільних відносин на засадах особисто сформованої ціннісно-змістовної системи (С.Л. Рубінштейн, М.Р. Гінзбург, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, М.Й. Боришевський, О.М. Леонт'єв, В.Ф. Сафін).

Суспільна необхідність виступає не тільки у вигляді прямо звернених до особистості вимог і норм, але і у вигляді істотної соціальної детермінації (від лат. – обмеження, визначення). Поняття «детермінація» використовується для позначення ситуації, коли одна властивість, подія, явище впливає на іншу властивість, подію, явище [8, с. 75]. Тому те, що зазвичай розглядається як пристосування особистості до суспільства (адаптація, соціалізація), насправді в більшості випадків носить характер активного самовизначення по відношенню до різних форм, видів соціальної детермінації [1, с. 187-189].

Не менш суттєвим моментом, що зумовлює значущість системи цінностей по відношенню до самовизначення є її співвіднесеність з соціальними цінностями, за яких складається певна система ціннісних орієнтацій у суспільстві в цілому та в кожній окремій особистості. Згадані моменти особливо актуальні стосовно системи ціннісних орієнтацій, коли йдеться про детермінацію процесу самовизначення, адже плануючи власну діяльність, намічаючи конкретні події – плани і цілі, викладач виходить насамперед з певної ієрархії цінностей, що представлена в його свідомості.

Орієнтуючись в широкому спектрі соціальних цінностей, викладач вибирає ті з них, які найбільш тісно пов'язані з його домінуючими потребами. Предмети цих потреб, які були усвідомлені особистістю, стають провідними життєвими цінностями [6, с. 117]. Вибіркова спрямованість на ці цінності відображається в ієрархії ціннісних орієнтацій особистості.

При цьому В. Франкл убачає самовизначення особистості в знаходженні і реалізації сенсу свого буття, навіть якщо її можливості помітно обмежені об'єктивними причинами. Людина самовизначається завдяки тому, що її поведінка характеризується, насамперед, цінностями і смислами. Самовизначення походить з фундаментальних антропологічних властивостей людини до самодистанціювання (прийняттю позиції по відношенню до самої себе) і самотрансценденції (виходу за межі себе як данності, перемагання себе) [9, с. 112]. Тому людина, що здатна самовизначитись по відношенню до самої себе, – здатна підняти над собою, вийти за свої межі.

Науковці А.Г. Здравомислов, В.П. Тугаринов стверджують, що цінності є результатом активної діяльності суб'єкта, їхня сутність пізнається людиною й усвідомлюється лише у процесі суспільної діяльності, коли виявляється позитивна значущість певних об'єктів. У загальному представленні, цінність – це «... властивість суспільного предмета задовольняти потреби соціального суб'єкта (людини, групи людей, суспільства); поняття, за допомогою якого характеризують соціально-історичне

значення для суспільства й особистісний зміст для людини визначених явищ дійсності...» [8, с. 425]. При цьому цінності – це існуючі у свідомості кожної людини орієнтири, з якими індивіди й соціальні групи співвідносять свої дії. Об'єктами такого відношення, виступає все розмаїття предметно-практичної діяльності та суспільних відносин.

Словацький дослідник Я. Гудечек зазначає, що теза, відповідно до якої цінність є ставлення людського суб'єкта до об'єкта, спирається на положення, що тільки людина підходить до матеріальних передумов своєї життєдіяльності як дійсний суб'єкт. Ціннісні ставлення суб'єкта до зовнішнього світу опосередковані орієнтацією людини на інших людей, на суспільство в цілому, на розроблені суспільством і пануючі в ньому ідеали, погляди і норми. Ціннісні відношення – це в основному суспільні, міжособистісні ставлення [3, с. 102]. Так, ґрунтовно аналізуючи поняття «цінність», автор досить розгорнуто визначає два основні його значення: 1) цінності у сенсі об'єктивно існуючих предметів, подій, ідей, якостей матеріальних і духовних продуктів тощо, в яких розміщується атрибут цінності, і ті, що існують незалежно від суб'єктивних оцінок людей; 2) цінності у розумінні значущості для індивіда. Останнє значення розглядається у трьох вимірах: а) цінністю можна вважати якості речей, на які спрямовані зусилля людини або які задовольняють її потреби; б) цінностями можна назвати і позитивно оцінювані з позицій суб'єкта об'єкти; в) під цінністю також розуміють критерій, за яким будь-які об'єкти підлягають оцінці [3, с. 105-106].

Потреба у сенсі життя, у визначенні спрямованості професійної педагогічної діяльності, уважає К. Обухівський, створює той «зв'язок», що дозволяє людині, поперше, інтегрувати численні вимоги, що йдуть із різних сфер її життєдіяльності, будуючи життя не як послідовність розрізнених випадків, а як цілісний процес, що має цілі й наступність, і, по-друге, допомагає людині інтегрувати всі її здібності, максимально їх мобілізувати, співвідносно тих завдань, які ставляться нею відповідно до наявної Я-концепції та стратегії життєвих орієнтирів та подальшого самовизначення. Тому для розуміння проблеми самовизначення людини слід зазначити на такій позиції: рівень особистості – це рівень ціннісно-значеннєвої (сміслової) детермінації, рівень існування у світі змістів і цінностей.

Не випадково, як указують Б.В. Зейгарник, Б.С. Братусь, П.І. Сидоров, для особистості «основна площина руху – морально-ціннісна», де першочерговим є те, що існування у світі змістів є існування на власне особистісному рівні (на це вказував ще Л.С. Виготський); галузь змістів і цінностей є та галузь, у якій і відбувається взаємодія особистості й суспільства; цінності й змісти є, власне кажучи, сутність цієї взаємодії. Інший аспект – провідна роль цінностей для формування особистості: прийняття цінностей закріплює єдність і самототожність особистості, надовго визначаючи собою головні чинники особистості, її сутнісну характеристику, її мораль і моральність. Цінність здобувається особистістю, оскільки «... іншого способу взаємодіяти із цінністю, крім її цілісно-особистісного переживання, не існує». Таким чином, набуття цінності є знаходження особистістю самої себе.

О.Г. Дробницький зазначає, що цінності відіграють важливу роль як у формуванні особистості, так і в загальному розвитку суспільства (колективу), виконуючи при цьому дві основні функції [4, с. 15]. Перша з них полягає у тому, що цінності виступають основою формування і розвитку ціннісних орієнтацій людини. Інша ж зводиться до того, що цінності мотивують діяльність і поведінку особистості, оскільки орієнтація людини у світі і прагнення до досягнення мети теж обов'язково співвідносяться з вартостями, які входять до її внутрішньої структури.

Як підтвердження цієї думки та її продовження, є позиція науковців (Я. Гудечек, А.Г. Здравомислов, В.О. Ядов та ін.), які зазначають, що система індивідуальних цінностей є результатом інтеріоризації (засвоєння) особистістю цінностей суспільства, на їхній основі і викладача формуються ціннісні орієнтації, як певні світоглядні регулятиви поведінки і діяльності, які є важливим елементом духовної визначеності

людини взагалі та особистісного самовизначення зокрема, як систему установок особистості на ті чи інші цінності матеріальної й духовної культури суспільства. Це, за їх переконанням, «найважливіший компонент структури особи, в них немов реалізується увесь життєвий досвід, накопичений особистістю в її індивідуальному розвитку. Це той компонент структури, що становить деяку вісь свідомості, навколо якої обертаються помисли і почуття людини, і з точки зору якої вирішується більшість життєвих питань» [5, с. 198].

Розкриваючи змістовну сторону окресленої проблеми, ми визначаємо ціннісні орієнтації як найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда, всією сукупністю його переживань... Сукупність сформованих, стійких ціннісних орієнтацій утворює своєрідну вісь свідомості, що забезпечує стійкість особистості, наступність відповідного типу поведінки і діяльності, виражену в спрямованості потреб та інтересів [8, с. 425]. Варто при цьому зазначити, що чимало дослідників, відносячи ціннісні орієнтації до найважливіших компонентів структури особистості, вважають їх інтегративною характеристикою суб'єкта, що прагне до самовизначення.

Не випадково, спрямованість і зміст соціальної та професійної активності викладача характеризує його ціннісна орієнтація, котра сприяє усвідомленню, як і чому певні явища знаходять своє відображення у свідомості конкретної людини, в її системі цінностей; як він орієнтується в такій системі та в якому напрямку цінності й ціннісна система у свою чергу орієнтують людську поведінку. Тому ціннісна орієнтація – досить складне утворення, котре відображає різні рівні й форми взаємодії суспільного та індивідуального в особі й усвідомлення нею навколишньої дійсності.

Також необхідно вказати, що існують принаймні два типи цінностей: цінності, сенс яких визначається наявними потребами й інтересами людини, – і цінності, які, навпаки, надають сенс існуванню самої людини. Цінності, які регулюють самоствердження людської особистості, якою вона є, – і цінності, котрі творять і відроджують людину в новій якості.

Обираючи ту чи іншу цінність, викладач формує свого роду довгостроковий план поведінки і діяльності, визначає її тривку смислову перспективу. Якщо мотивація дає відповідь на питання чому?, з якою метою? людина діє певним чином, то ціннісна орієнтація висвітлює те, заради чого педагог діє, чому присвячує свою професійну діяльність.

Значаємо, що ціннісні орієнтації – це стійкі, інваріантні утворення («одиниці») моральної свідомості – основні його ідеї, поняття, «ціннісні блоки», значеннєві компоненти світогляду, що виражають сутність моральності людини, а значить, і загальні культурно-історичні умови й перспективи. Система ціннісних орієнтацій виступає «згорнутою» програмою життєдіяльності й слугує підґрунтям для реалізації певної моделі діяльності викладача. Це та сфера життєдіяльності, де соціальне переходить в особистісне, а особистісне стає соціальним, де відбувається обмін індивідуальними ціннісно-світоглядними позиціями.

Інші дослідники (І.Д. Бех, В.Б. Ольшанський, Л.П. Фоміна, В.А. Ядов) вважають, що специфіку ціннісних орієнтацій треба шукати у своєрідності прояву свідомості людини, бо саме у самосвідомості найбільшою мірою проявляється почуття особистої відповідальності, потяг до саморегуляції та самоутвердження [10]. Тому головним завданням, що постає перед індивідом, є формування почуття ідентичності на противагу ролі невизначеності особистісного «Я». Суб'єкт здійснює пошук відповідей на запитання: «Хто я?», «Який мій подальший шлях?». У пошуках особистісної ідентифікації викладач вирішує, які дії є для нього важливими та формує певні норми для оцінки власної поведінки і поведінки в колективі.

Ціннісні орієнтації є одним з найважливіших утворень у структурі свідомості і самосвідомості людини, що зумовлюють сутнісні характеристики особливостей її розвитку, життєдіяльності і самовизначення. Зрозуміло, що такі особливості

здебільшого обумовлюються тим, що представляє собою система цінностей конкретної особистості, який спектр орієнтацій у ній представлено щодо змісту, спрямованості та значущості.

Ціннісні орієнтації, як системне утворення, базуються на основі засвоєння особистістю відповідного соціального досвіду і мають прояв у її діяльності, переконаннях, цілях, інтересах і потребах. Якщо ж намічені цілі досягнуті і втрачають спонукальну силу, ціннісні орієнтації стимулюють до постановки нових цілей. Цей механізм діє при стійкій структурі ціннісної свідомості викладача, коли в нього сформована досить чітка ієрархія ціннісних орієнтацій.

У процесуальному плані щодо самовизначення викладача ціннісні орієнтації виступають в якості особистісно формуючої системи і пов'язані із розвитком самосвідомості, усвідомленням місцезнаходження власного «Я» у системі суспільних відносин, за рівнем сформованості якої можна характеризувати загальний рівень його розвитку і активність процесу професійного самовизначення.

Детермінуючи процес самовизначення, ціннісні орієнтації викладача акумулюють увесь його професійний досвід і визначають продуктивність його взаємовідносин зі студентами, а також забезпечують можливість такого становлення, при якому особистість, визначаючись як самоактивний суспільний суб'єкт, бере на себе всю відповідальність за власну професійну діяльність, за її наслідки в забезпеченні освітнього процесу, стає реальним творцем подальшого професійного становлення.

Ціннісні утворення, які лежать в основі професійного спрямування суб'єкта самовизначення, формують не загальне відношення до діяльності, її предметів і явищ, а ставлення викладача до студентів та до самого себе у всій складності цього процесу, яке, як наголошував ще В.М.Мясищев, характеризує відношення особистості до оточуючого середовища, окреслює індивідуальні вибіркові позиції, які внутрішньо визначають дії педагога. Не випадково, сама сутність розуміння ролі ціннісних орієнтацій у процесі самовизначення викладача полягає в тому, що воно детермінує ставлення особистості не взагалі до всієї оточуючої дійсності в широкому сенсі, а характеризує взаємовідносини в системі «викладач-студент».

Особливості самовизначення педагога – це ціннісні відношення до системи норм, правил поведінки, які обумовлюють його позицію і є прийнятними в даному ВНЗ. Вплив ціннісної структури на відношення до себе в процесі самовизначення є досить складним. Відображаючи безпосередні стосунки з іншими людьми, їх погляди в процесі пізнавально-практичної діяльності, викладач усвідомлює свою власну самовідомість, своєї «Я». Відношення до себе абсолютно неможливе без самосвідомості, оскільки викладач сприймає себе як об'єкт в певній системі відносин, в процесі соціальної взаємодії з іншими. Тільки виконуючи певні суспільні функції, викладач постає як особистість, виявляючи свої внутрішні суб'єктивні відношення. А увесь комплекс соціальних явищ, який в процесі соціалізації викладача діє на нього, співвідноситься з його ціннісними орієнтаціями, створює певний характер відносин у колективі. Від цього характеру відносин буде, у значній мірі, залежати поведінка самого педагога як суб'єкта діяльності і, в кінцевому результаті, успішність процесу самовизначення.

Таким чином, ціннісні орієнтації є основою детермінаційного процесу самовизначення викладача як по відношенню до своїх «хочу» – «можу» – «маю», так і по відношенню до вихованців – «вимагають», оскільки вони допомагають ідентифікувати своє місце в суспільстві, свідомо визначити свою міру внеску в освітній процес та взяти на себе відповідальність за власне само творення, а також визначити роль себе як суб'єкта у становленні особистості як окремого взятого студента, так і соціальної групи в цілому.

При цьому суб'єкта самовизначення має характеризувати не тільки спосіб реалізації професійних цінностей у безпосередній діяльності, боротьба за них, але й готовність платити особистісну ціну за їх реалізацію. У даному випадку мова йде не тільки про

поведінку і вчинки як форму вираження цінностей, але і про педагогічний досвід особистості як соціально-психологічне, суспільне і одночасно індивідуально-особистісне явище. Адже поняття суб'єкта самовизначення включає не тільки активність, але і соціально-психологічну представленість особистості в міжособистісному просторі [7, с. 76-79]. Саме тому особливістю процесу самовизначення викладача є те, що людина не просто «оволодіває роллю», а створює нові ролі і в якійсь мірі навіть здійснює соціальну психолого-педагогічну нормотворчість. Активність такої особистості відрізняється її соціальною детермінацією, така особистість діє не тільки на основі своїх потреб, а й на основі звернених до неї потреб суспільства і об'єктивних умов життя. Самовизначення не є знаходження предмета чи галузі діяльності, які відповідають індивідуальним потребам, і це не функціональна сторона цих потреб – його можна розглядати як реалізацію відповідності потреб власне особистості і вимог суспільства, суспільної необхідності.

Сформовані на засадах інтеріоризації професійних цінностей ціннісні орієнтації та установки (це підтверджує і ряд науковців: К.А. Абульханова-Славська, О.М. Леонтьєв, А.В. Петровський, С.Л. Рубінштейн, В.Ф. Сафін) визначають особистісні мотиви поведінки й діяльності людини, її спрямованість, активність та подальше самовизначення. Не випадково А.Г. Здравомислов розглядає ціннісні орієнтації як важливий чинник усєї мотиваційної складової особистості. Він стверджує, що «ціннісні орієнтації – найважливіші елементи структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда, всією сукупністю його переживань і прагнень» [5, с. 190].

Як підсумок, зазначаємо, що самовизначення є процесом і результатом усвідомленого вибору особистістю своєї позиції, цілей і засобів самореалізації у конкретних життєвих обставинах. Найважливішими характеристиками самовизначення фахівця є активність, здатність до самостійного вибору, належний рівень відповідальності. При цьому процес самовизначення передбачає пошук значимої для себе та схвалюваної іншими позиції суб'єктності. Він характеризується: 1) особистісною рефлексією (пошуком відповіді на запитання «Хто я?», виокремленням себе по відношенню до соціального; переживаннями; усвідомленням права на самооцінку, можливістю бути собою); 2) добудовою власної ідентичності по відношенню до інших людей, у першу чергу значимих; 3) випробуванням себе і своїх можливостей, удосконаленням умінь та навичок, необхідних у діяльності; 4) вибірковістю ставлень до дійсності, а також їх моделюванням та відтворенням у різних видах творчої самореалізації.

Висновки. Узагальнення сучасних поглядів на окреслену проблему, здійснене рядом психологів та педагогів, дозволяє сформулювати такі загальні теоретико-методологічні положення дослідження професійного самовизначення викладача: 1) сутність цієї дефініції пов'язана з ціннісно-сисловою природою взаємодії людини й світу, індивіда й професії; 2) як системне утворення воно закономірно формується у процесі професіоналізації індивіда, основною умовою виходу на рівень самовизначення є розвиток рефлексивної свідомості та самосвідомості фахівця; 3) забезпечує об'єктивацію суб'єктних якостей особистості професіонала; 4) включає в себе два аспекти: професійний і особистісний; 5) може мати як ситуативний характер, так і виступати особистісною характеристикою професіонала; 6) можливе через розкриття його передумов, структурних і динамічних характеристик.

А визначення такої основи на шляху ефективного самовизначення викладача, як орієнтація на професійні цінності, дозволяє не тільки більш повно зрозуміти конкретну особистість, але й окреслити стратегію корекційного впливу, орієнтованого одночасно і на реалізацію завдань розвитку викладача, і на розкриття його потенційних можливостей, які не є універсальними для всіх, а в кожному окремому випадку встановлюються індивідуально, за активної участі самої людини. Тому дуже важливо приділяти увагу формуванню ціннісно-значеннєвої (сислової) складової самовизначення викладача.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості // Цінності освіти і виховання: Науково-методичний збірник / За ред. О. В. Сухомлинської. – К., 1997. – С. 8–12.
3. Гудечек Я. Ценностная ориентация личности // Психология личности в социалистическом обществе: Активность и развитие личности / Я. Гудечек. – М.: Наука, 1989. – С. 102–110.
4. Дробницкий О. Г. Мир оживших предметов / О. Г. Дробницкий. – М.: Наука, 1967. – 233 с.
5. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности / А. Г. Здравомыслов. – М.: Политиздат, 1986. – 223 с.
6. Ильин Е. П. Мотивы человека: теория и методы изучения / Е. П. Ильин. – К.: Вища школа, 1998. – 292 с.
7. Ломов Б. Ф. Общение и социальная регуляция поведения индивида // Психологические проблемы социальной регуляции поведения / Ред. Шороховой Е. В., Бобнева М. И. – М.: Наука, 1976. – С. 64–93.
8. Соціолого-педагогічний словник / За ред. В. В. Радула. – Харків: Мачулін, 2015. – С. 75; 425.
9. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2016 р.

ДУБИНКА Н.

Кировоградский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченко, г. Кропивницкий, Украина

ОРИЕНТАЦИЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ – ОСНОВА ЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ

Рассмотрены теоретические основы процессуальной стороны самоопределения преподавателя. Раскрыта важность ценностно-значимой детерминации личности преподавателя как качественной характеристики процесса его самоопределения. Определено, что ориентация педагога на профессиональные ценности является важным фактором его профессионального самоопределения.

Ключевые слова: личность преподавателя, самоопределение, профессиональные ценности, ценностные ориентации и установки, ценностно-значимая детерминация, ценностно-содержательная система, Я-концепция, формирование личности.

DUBINKA M.

Vynnychenko Kirovograd State Pedagogical University Kropyvnytskyi, Ukraine

TEACHER'S ORIENTATION ON PROFESSIONAL VALUES – BASIS OF HIS PROFESSIONAL SELF-IDENTITY

Determine the level of formation of personality – a level of value-semantic determination standard of living in the world of existing values. This existence in society is nothing like representation, identification, implementation themselves, their own potential through personal characteristics. Teacher engaging in a wide range of interactions, forms, based on existing social values, their own position. Adoption of existing values and respect them, promotes their intrinsic value for the individual, determining the future main characteristics of professional, its foundation, multifaceted spiritual world, versatility own personality. Thus, the recognition of values is the self-determination of personality.

This is important for the teacher formation model of interaction with the students, evaluation of the moral, content and other parties. Finding the significance of the role and place of the teacher in the most general form revealed substantial value-self nature of man.

We emphasize that the procedural aspect of teacher self-expression is not possible without reference basis of this process - targeting teachers on professional values that actually determines the quality differences of the process of personal self-identity.

We note that professional self-awareness teacher is the person himself as the subject of a particular professional activity and includes: 1) self-esteem lecturer own individual psychological qualities and comparing their capabilities with the psychological demands of the profession of specialist; 2) understanding of their role in the system of social relations and their responsibility for the successful execution and implementation of their abilities; 3) self-regulation of behavior aimed at achieving this goal.

Keywords: *teacher's personality, self-identity, professional values, value orientations and settings, value-sensed determination, value-substantial system, I-concept, formation of personality.*